

# Roupci (Asilidae, Diptera) Chráněné krajinné oblasti Kokořínsko

## Robber-flies (Asilidae, Diptera) of Kokořínsko Protected Landscape Area

Jaroslav Bosák<sup>1</sup> a Luboš Beran<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Ecological Consulting a.s., Na Střelnici 48, CZ - 779 00 Olomouc, Česká republika; e-mail: ecological@ecological.cz

<sup>2</sup> Správa Chráněné krajinné oblasti Kokořínsko, Česká 149, CZ - 276 01 Mělník, Česká republika; e-mail: lubos.beran@nature.cz

---

■ **Abstract.** Altogether 16 species of the family Asilidae (Diptera) have been found in the Kokořínsko PLA in the years 1997–2002. The Holarctic *Rhadiurgus variabilis* Loew, 1849, taken in May 2000 at Litice, represents the most significant finding, as the species has been already considered to be extinct in the Czech Republic.

■ **Key words:** Asilidae, Diptera, Czech Republic, faunistics

### Úvod a historie výzkumu

Čeď Asilidae je rozšířena kosmopolitně s výjimkou polárních oblastí. Z Evropy je udáváno 650 druhů (Weinberg et Bächli 1998). V České republice je čeď zastoupena 84 druhy (Bosák 1997, 1999, 2001). Historie výzkumu roupců v našich zemích sahá do roku 1790, kdy Preysslér publikoval nález jednoho druhu. V průběhu 19. a v první polovině 20. století se o poznání fauny čeledi Asilidae zasloužili především J. N. Eiselt, K. Fritsch, F. A. Kolenati, H. Loew, J. R. Schiner, K. Czižek, F. Kowarz a A. Vimmer. V současné době se skupinou zabývá z českých dipterologů M. Hradský a J. Bosák, který

v uplynulých letech publikoval řadu faunisticky zaměřených prací, ve kterých zhodnotil především materiál z moravských lokalit (Bosák 1993, 1995, 1996, 1998, 1999, 2001, Bosák et Barták 1999, Bosák et Hradský 1997, Bosák et Hrochová 2001). Kompletní přehled literatury vztahující se k České republice je uveden v bibliografiích Rozkošný (1971, 1977), Rozkošný et Vaňhara (1988), Vaňhara et Rozkošný (1997) a Vaňhara, Bitušík, Rozkošný & Rozehnal (2004).

Z území CHKO Kokořínsko nebyla doposud publikována žádná data.

## Materiál a metodika

Předložený materiál byl získán v průběhu šesti uplynulých let v rámci faunistického výzkumu Chráněné krajinné oblasti Kokořínsko. Roupci byly chytány individuálně i smýkáním entomologickou sítí. Část materiálu pochází ze zemních pastí, či žlutých misek. Materiál byl následně preparován na sucho a předán k determinaci, částečně prof. R. Rozkošnému. Většinu materiálu determinoval první autor. Celkem se jednalo o 54 jedinců. V následujícím textu jsou druhy řazeny podle seznamu publikovaného prvním autorem (Bosák 1997), upraveným podle nejnovějších názorů na systematiku čeledi Asilidae (Lehr 1996, 1999).

Dokladový materiál je uložen ve sbírce Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně s výjimkou jediného exempláře druhu *Rhadiurgus variabilis*, který je ve sbírce J. Bosáka.

## Přehled lokalit

V této části je uveden seznam a popis jednotlivých lokalit. Údaje jsou řazeny následovně: číslo lokality, název nejbližší obce, kód pole pro faunistické mapování, kde čtyřmístný kód je základním kódem pole (Buchar 1982, Pruner et Míka 1996), který je doplněn třídílným kódem odpovídajícím trojnásobnému rozdělení základního pole na 4 pole (tzn. základní pole je rozděleno na celkem 64 polí), kategorie zvláště chráněného území (PR – přírodní rezervace, PP – přírodní památka) a název případného maloplošného zvláště chráněného území, lokalizace a popis lokality.

**1** – Tuhaneč, 5452-232, PR Kostelecké bory; **2** – Litice, 5452-212, PR Vlhošť, sedlo mezi Vlhoštěm a Malým Vlhoštěm, rozvolněný reliktní bor, vřesoviště, skály; **3** – Deštná, 5453-313, PP Deštnské pastviny, stráně a křoviny; **4** – Tupadly, 5552-422, PP Stráně Hlubokého Dolu, hrany skal (skalní lesostep); **5** – Litice, 5352-212, PR Vlhošť, Malý Vlhošť, reliktní bor na pískovci; **6** – Chodeč, 5553-314, PP Na oboře; **7** – Kanina, 5553-431, PR Kokořínský důl, Černínov, skalní výstupy nad východním bočním údolím Kokořínského dolu; **8** – Korce, 5453-412, Korecký vrch, bezlesí na vrcholu; **9** – Tuhaneč, 5452-223, PP Martinské stěny, skály, vřesoviště a rozvolněný bor; **10** – Střezivojice, 5453-344, okolí osady Kluky SV od Střezivojic; **11** – Vysoká, 5653-121, PP Mrzínov, stepní stráně a křoviny; **12** – Tupadly,

5552-243, olšina a ostricový mokřad jižně od motelu Svatý Kryštof; **13** – Chodeč, 5553-314, PP Na oboře, dvě východní stráně; **14** – Chodeč, 5553-314, PP Na oboře, prostřední stráně; **15** – Litice, 5352-434, PP Pod Hvězdou, prameniště, tůňky a mokřady; **16** – Truskavna, 5553-314, PP Stráně Truskavenského dolu, hrany skal Truskavenského dolu s lesostepní vegetací; **17** – Kokořín, 5553-324 (a 413), PR Kokořínský důl, okolí tůně Kačírek; **18** – Blíževedly, 5352-342, PP Ronov, vrchol Ronova.

#### Přehled použitých zkratk jmen sběratelů

JH-N – Jana Horsáková-Nerudová

LB – Luboš Beran

MH – Martin Hnilica

RR – Rudolf Rozkošný

#### Přehled dalších použitých zkratk

EUA – evroasijské rozšíření

EUR – evropské rozšíření

EUS – evrosibiřské rozšíření

HOL – holartické rozšíření

PAL – palearktické rozšíření

SBM – submediteránní rozšíření

#### Přehled zjištěných druhů

*Choerades ignea* (Meigen, 1820) – PAL. **10** – 2002, 1 ♂, leg. MH

*Choerades marginata* (Linnaeus, 1758) – PAL. **16** – 1.5.-30.6.2003, 1 ♂, leg. LB; **12** – 9.5.2002, 1 ♂, leg. LB

*Dioctria atricapilla* Meigen, 1804 – EUA. **3** – 4.-6.2003, 1 ♀, leg. LB; **5** – 30.5.2000, 3♂♂, 2 ♀♀, leg. JH-N et RR; **6** – 31.5.2000, 2 ♂♂, 5 ♀♀, leg. JH-N et RR; **11** – 1.4.-30.10.2002, 1 ♂, leg. LB; **13** – 17.5.2002, 1 ♂, 1 ♀, leg. LB;

*Dioctria humeralis* Zeller, 1840 – PAL. **6** – 31.5.2000, 2 ♂♂, 2 ♀♀, leg. JH-N et RR; 1.-4.8.2000, 1 ♀, leg. LB

*Dioctria hyalipennis* (Fabricius, 1794) – SBM. **8** – 1.4.-10.10.2000, 1 ♂, leg. LB; **16** – 1.5.-30.6.2003, 1 ♀, leg. LB

*Dioctria oelandica* (Linnaeus, 1758) – EUR. **18** – 30.5.2000, 1 ♀, leg. JH-N et RR; **5** – 30.5.2000, 1 ♀, leg. JH-N et RR

*Dioctria rufipes* (De Geer, 1776) – EUA. **13** – 17.5.2002, 1 ♀, leg. LB

*Leptogaster cylindrica* (De Geer, 1776) – PAL. **6** – 31.5.2000, 1 ♀, leg. JH-N et RR

*Didysmachus picipes* (Meigen, 1820) – EUS. **16** – 1.5.-30.6.2003, 1 ♂, leg. LB

*Neopitriptus setosulus* (Zeller, 1840) – EUA. **14** – 23.7.2002, 1 ♂, 1 ♀, leg. LB

*Neoitamus cyanurus* (Loew, 1849) – PAL. **17** – 29.5.2000, 1 ♂, leg. JH-N et RR; **4** – 1.-30.5.2003, 1 ♀, leg. LB

*Neoitamus socius* (Loew, 1871) – PAL. **5** – 30.5.2000, 1 ♂, 1 ♀, leg. JH-N et RR; **15** – 30.5.2002, 1 ♂, leg. LB

*Neomochtherus pallipes* (Meigen, 1820) – EUR. **1** – 1.-30.5.2003, 3 ♂♂, 2 ♀♀, leg. LB; **7** – 1997, 2 ♂♂, leg. LB; **9** – 2000, 1 ♂, leg. LB

*Rhadiurgus variabilis* Loew, 1849 – HOL. **5** – 30.5.2000, 1 ♂, leg. JH-N et RR

*Tolmerus atricapillus* (Falkon, 1814) – PAL. **2** – 1.-30.5.2003, 1 ♂, leg. LB; **3** – 1.-30.7.2003, 1 ♂, leg. LB

*Tolmerus pyragra* (Zeller, 1840) – EUR. **1** – 1.-30.5.2003, 1 ♂, leg. LB; **2** – 1.-30.5.2003, 3 ♂♂, leg. LB; **7** – 1997, 1 ♂, 1 ♀, leg. LB;

## Diskuse a závěr

V ČR byl doposud prokázán výskyt 84 druhů čeledi Asilidae, z nichž bylo na sledovaném území zastíženo 16, což představuje 13,5 % fauny. Vesměs se jedná o běžné zástupce čeledi, kteří jsou vázání na jehličnaté porosty (*Choerades ignea*, *Choerades marginata*, *Neoitamus socius*, *Neoitamus cyanurus*, *Neomochtherus pallipes*) či louky (*Leptogaster cylindrica*). Z pěti zjištěných druhů rodu *Dioctria* stojí za zmínku především druh *Dioctria humeralis*, který je svým výskytem vázán na výrazně teplá stanoviště. Nejzajímavějším a zároveň nejvýznamnějším nálezem je výskyt druhu *Rhadiurgus variabilis*. Tento taxon byl v návrhu nové Červené knihy České republiky zařazen mezi druhy u nás vyhynulé. Jedná se o holarktický druh, který je vázán na koniferové porosty (Cannings 1993). Dle Hradského (ústní sdělení) byl u nás v minulosti chytán v borových lesích. Tomuto údaji odpovídá i místo jeho nového nálezu – reliktní bor na pískovci. Jediná publikovaná lokalita z území České republiky leží na Moravě – Praděd v Hrubém Jeseníku (Schiner 1856). V roce 1987 byl publikován seznam československých dipter, v rámci kterého byla zpracována i čeleď Asilidae (Straka et Hradský 1987). Zde je druh *Rhadiurgus variabilis* uváděn i z Čech. Místo nálezu však nebylo nikdy publikováno.

## Literatura

- Bosák J. (1993): *Isopogon brevis* (Meigen, 1804) (Diptera, Asilidae) – zajímavý nález pro Moravu. [Isopogon brevis (Meigen, 1804) (Diptera, Asilidae) – Interesting findings for Moravia]. – Acta Musealia, řada B, 6: 1–2.
- Bosák J. (1995): Roupci (Asilidae, Diptera) Jižní Moravy. [Robber flies (Asilidae, Diptera) of southern Moravia]. – Acta Musealia, řada B, 3: 1–25.
- Bosák J. (1996): Zajímavé nálezy roupců (Diptera, Asilidae) na jižní Moravě. – Sborník Přírodovědného klubu v Uh. Hradišti, 1: 78–79.
- Bosák J. (1997): Mythicomyiidae, Phthiriidae, Bombyliidae, Scenopinidae, Asilidae. – In: Chvála M., (ed.), Check List of Diptera (Insecta) of the Czech and Slovak Republics. Karolinum – Charles University press, 130 pp.
- Bosák J. (1998): Asilidae. In: ROZKOŠNÝ R., & VAŇHARA J., (eds.), Diptera of the Pálava Biosphere Reserve of UNESCO, I. – Folia Fac. Sci. Nat. Univ. Masaryk. Brun., Biol., 99 (1998): 155–159.
- Bosák J. (1999): Faunistic records – Asilidae. – In: Jedlička L., (ed) Dipterologica Bohemoslovaca, Bratislava, 9: 194.
- Bosák J. (2001) : Faunistic records – Asilidae. – In: Chvála M. (ed): Dipterologica Bohemoslovaca 10. Karolinum, Charles University press.
- Bosák J. et Barták M. (1999): Asilidae. In: Barták M. et Vaňhara J., (Eds): Diptera in an Industrially Affected Region (North – Western Bohemia, Bílina and Duchcov Environs), I. – Folia Fac. Sci. Nat. Univ. Masaryk. Brun., Biol., 104 (2000): 167–173.

- Bosák J. et Hradský M. (1997): Faunistic records from the Czech and Slovak Republic. Asilidae. – *Folia Fac. Sci. Nat. Univ. Masarykianae Brunensis, Biologia*, 95: 216.
- Bosák J. et Hrochová M. (2001): Roupci (Asilidae, Diptera) severní Moravy a Slezska. [Robber-flies (Asilidae, Diptera) of Northern Moravia and Silesia]. – *Čas. Slez. Muz. Opava (A)*, 50: 253–263.
- Buchar J. (1982): Způsob publikace lokalit živočichů z území Československa. [Publication of faunistic data from Czechoslovakia]. – *Věst. Čs. Spol. Zool., Praha*, 46: 317–318.
- Cannings R.A. (1993): New synonymy of *Rhadiurgus variabilis* (Zetterstedt) (Diptera: Asilidae) with notes on morphology, natural history and geographical variation. – *The Canadian Entomologist*. 125: 337–354.
- Lehr P. A. (1996): [Robber flies of subfamily Asilinae (Diptera, Asilidae) of Palaearctic. – Ecological and morphological analysis, taxonomy and evolution]. 181 pp., Dalnauka, Vladivostok.
- Lehr P. A. (1999): 52. Sem. Asilidae – Ktyři. Pp. 591–640. – In: Lehr P. A. (ed.): Key to the insects of Russian Far East. Vol. VI. Diptera and Siphonaptera. Pt. 1. 665 pp. Dalnauka, Vladivostok.
- Pruner L. et Míka P. (1996): Seznam obcí a jejich částí v České republice s čísly mapových polí pro síťové mapování fauny [List of settlements in the Czech Republic with associated map field codes for faunistic grid mapping system]. – *Klapalekiana*, 32, Suppl.: 1–175.
- Rozkošný R. (1971): Bibliography of Diptera in Czechoslovakia 1758–1965. – *Taxonomy and Faunistics. Universita J.E. Purkyně, Brno*, 240 pp.
- Rozkošný R. (1977): Czechoslovak dipterological literature 1966–1975. – *Folia Fac. Sci. Nat. Univ. Purk. Brun.*, 18, *Biol.*, 59 (6): 1–150.
- Rozkošný R. et Vaňhara J. (1988): Czechoslovak dipterological literature 1976–1985. – *Folia Fac. Sci. Nat. Univ. Purk. Brun., Biol.*, 88: 1–208.
- Schiner I. R. (1856): Nachträge zum Verzeichnisse der österreichischen Asiliden. – In: *Diptera Austriaca. – Verh. zool. bot. Ges., Wien*, 6: 167–174.
- Straka V. et Hradský M. (1987): Asilidae. In: Ježek J. (ed.): *Enumeratio insectorum Bohemoslovakiae. Check list of Czechoslovak insects. Vol. 2 (Diptera).* – *Acta faunistica entomologica Musei Nationalis Pragae*. 18: 113–115.
- Vaňhara J. et Rozkošný R. (1997): Czech and Slovak Dipterological Literature 1986–1995. – *Folia Fac. Sci. Nat. Univ. Purk. Brun.*, 18, *Biol.*, 96: 1–170.
- Vaňhara J., Bitušík P., Rozkošný R. & Rozehnal J. 2004: Czech and Slovak Dipterological literature 1996 – 2000. [http://www.sci.muni.cz/zoolecol/inverteb/diplit/4/\\_uvod.htm](http://www.sci.muni.cz/zoolecol/inverteb/diplit/4/_uvod.htm)
- Weinberg M. et Bächli G. (1998): Asilidae. – In: Merz B., Bächli G., Haenni J.-P. et Gonseth Y. (eds.), *Diptera – Checklist. Fauna Helvetica 1. CSCF und SEG, Neuchâtel*, pp. 169–172.

Recenzoval prof. RNDr. Milan Chvála, DrSc.